

S pravom razinom stresa svatko može postati teoretičar zavjere

Jedan od najvećih svjetskih stručnjaka za bihevioralnu ekonomiju, trostruki autor bestselera New York Timesa i znanstvenik s Dukea kojeg je Bloomberg svojedobno uvrstio u izvor pedeset najoriginalnijih mislilaca svijeta **Dan Ariely** popet će se na pozornicu ovogodišnjeg izdanja 'Dana komunikacija', marketinškog festivala koji će se u **HURA**-inoj organizaciji održati od 11. do 14. travnja u Rovinju. U Rovinj dolazi s novom knjigom u džepu – 'Misbelief: What Makes Rational People Believe Irrational Things' – koju je napisao potaknut svojim iskustvom tijekom pandemije.

Naime, internetski su ga urotnici tijekom pandemije proglasili jednim od inicijatora 'plandemije', uz bok Billu Gatesu i sličnim 'zlikovcima', zbog čega je, kaže, dobivao i prijetnje smrću. Netom nakon što se ta bura stišala, a Ariely ukoričio svoje iskustvo i teze o 'iracionalnim uvjerenjima racionalnih ljudi', u medijima je buknuo skandal o lažiranju rezultata istraživanja iz 2012. koje ga je, među ostalim, i proslavilo.

S nama je razgovarao o tome kako su na njega i njegov rad utjecali napadi tijekom pandemije bolesti COVID-19, ali i reakcije dijela struke koja mu je okrenula leđa, pandemiji nevjerništva, odnosno teorija zavjere ili urote, o tome kako promijeniti tuđa mišljenja, kulturi otkazivanja te ne toliko sjajnoj budućnost u eri postistine (engl. *post-truth era*).

Koju ste tajnu ljudskog ponašanja željeli otkriti knjigom 'Misbelief'?

– Glavni problem, naravno, bio je onaj s virusom i virologijom, ali otvorilo se mnogo pitanja o društvenim znanostima: kako organizirati obrazovanje i rad na daljinu, kako isplaćivati ljude kad ostanu bez posla, što raditi s maskama i kaznama, puštanjem zatvorenika i obiteljskim nasiljem, a ja sam pokušavao biti što korisniji. I, naravno, onda me se počelo napadati. Sve se to pretvorilo u nevjerovatno putovanje koje je osobno bilo vrlo bolno. Onda se osobna bol pretvorila u bol na razini društva, jer što sam više uranjao u svijet nevjernika, postajao sam svjesniji koliki je to zapravo problem za sve.

Je li racionalnost mit?

– Nije baš mit, više je standard. Ne mislim da su ljudi racionalni, ništa ne radimo potpuno racionalno. Međutim, ne mislim ni da je racionalnost potpuno beskorisna, zanimljiva je referentna točka za razmišljanje o drugim odlukama koje donosimo povezane s tim.

Postoji li određena skupina ili posebne osobine ljudi koji su skloniji vjerovati u teorije zavjere (narcisi, religiozni ljudi...)?

– Kad je razina stresa na pravoj razini, svatko ima velike izgleda krenuti tragom zabluda. No nisu svi izloženi jednakoj razini stresa: neki su otporniji, neki imaju bolje kognitivne sposobnosti. Što se osobnosti tiče, postoje razlike. Ne velike, ali ipak postoje. Prinjerice, ljudi koji više vjeruju svojoj intuiciji skloniji su upadanju u vrtlog zabluda. Ljudi s lošijim pamćenjem, oni koji u svemu vide uzorke, ali i oni narcisoidni, također su skloniji krenuti tragom zabluda. Dakle, postoje individualne razlike, ali ključni su stres i razina koju on dosegne.

Jesu li teorije zavjere prijetnja društvu ili čine li ljude manje sklonima manipulaciji, zašto je sada toliko nevjernika i polariziranih mišljenja te kakva nas budućnost zbog toga čeka pročitajte u ostatku intervjua u novom broju tiskanog i [digitalnog](#) Lidera.